

El fons musical de l'Arxiu Històric de Torroella de Montgrí

El fons musical d'aquest arxiu conté un total de cinc fons, als quals se'ls ha adjudicat el nom del compositor a qui van pertànyer. Així, en aquest moment s'han ordenat provisionalment els fons de: Pere Rigau, Vicenç Bou, Josep Pi i Salvador Dabau. i pel que fa a l'extensa col·lecció de Josep Boix, hem de dir que des de l'any 1985 ja es troba inventariat per Enric Torrent.

Hem de donar notícia, també, que el fons del compositor Pere Rigau està actualment en procés de catalogació, seguint els principis musicològics, i que en un futur no molt llunyà se n'espera la seva publicació al *Butlletí de la Societat Catalana de Musicologia*, la qual cosa donarà a conèixer aquest fons dins de l'àmbit musicològic català, fet important per tal d'incentivar futures investigacions pel que fa a la música popular catalana del segle XIX i XX.

Passaré seguidament a detallar el contingut de cada un d'aquests fons; l'ordre amb què es presenten està en relació amb el seu ordre d'ingrés a l'arxiu.

Fons Josep M. Boix i Risech (1908-1980)

L'any 1984, l'arxiu va comprar a la vídua Boix una important col·lecció de sardanes, que formen un total de 30 unitats d'ins-

tal·lació. En total es comptabilitzen unes 2.500 sardanes de 420 compositors diferents aproximadament.

Tot i que Boix va néixer a Torroella de Montgrí, va centrar la seva activitat musical a Girona, on va fundar l'any 1926 la cobla Girona, en la qual, i com a intèrpret de tible, va passar la major part de la seva vida musical. Gràcies a la seva dedicació a la cobla, va recollir durant tota la seva vida un important fons sardanístic que ara tenim a disposició. D'entre els compositors dels quals tenim una representació més gran en nombre de sardanes hi trobem, per ordre alfabètic:

COMPOSITOR	Nre. SARDANES
Josep Baró	30
Josep Blanch Reynalt	43
Josep M. Boix Risech	100
Jaume Bonaterra Dabau	50
Vicens Bou i Geli	47
Josep Coll	26
Tomas Gil	25
Enric Gratacos Massanella	23
Francesc Juanola Reixac	54
Francesc Mas Ros	57
Pere Mercader Andreu	67
Artur Rimbau Clos	36
Josep Saderra PuigFerrer	52
Josep Serra Bonal	46
Ramon Serrat Fagula	44
Josep M. Tarridas	47
Joaquim Vallespi Pòlit	33
Josep Vicens "Xaxo"	41
Ramon Vila Ferrer	39
Ricard Viladesau Caner	21

Fons de Vicenç Bou (1885-1962)

Aquest fons va ser donat per la família Bou el 1984, i constitueix un dels fons més importants, tant pel que fa a la quantitat de sardanes com per la seva qualitat.

En destaquem, en primer lloc, l'extens fons de sardanes manuscrites, moltes tant per a cobla com per a veu i piano. En total se'n conserven unes 250 i moltes van ser reescrites posteriorment per a piano. El conjunt de la seva obra reflecteix el lloc, la gent, el temps i els costums d'una època.

A més d'aquest important fons manuscrit sardanístic, el llegat conté uns 150 llibres, la majoria dels quals són de temàtica musical. Hi trobem: llibres d'estudis pianístics de compositors com Cramer, Czerny; partitures d'alguns clàssics com Bach, Mozart, Granados o Strauss; tractats d'harmonia i composició de Francesc Andreu, Enric Morera, José Aranguren o Joan Lleys. I també hem de destacar llibres que podem considerar com a clàssics de la musicologia catalana, com el *Método completo de solfeo, teoría y práctica del canto gregoriano* de Gregori M. Suñol, imprès l'any 1908, o el *Diccionario técnico de la música* de Felip Pedrell, imprès l'any 1894.

Al costat d'aquest fons musical, també es conserva un petit fons documental que encara resta per estudiar, com és el cas d'un important epistolari -unes 200 cartes- que ens aporten notícies sobre els diferents contactes que va tenir Bou al llarg de la seva vida. També, junt amb l'epistolari, es guarda un lligam de factures de la Sociedad General de Autores de España, on es detallen les recaptacions de les seves obres impreses.

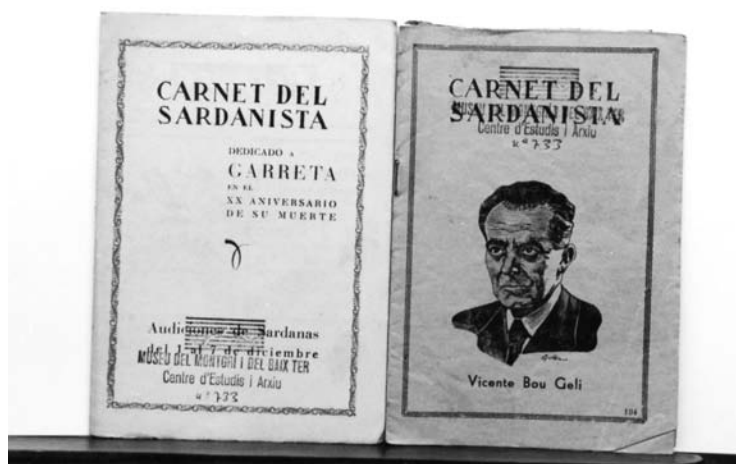
Tampoc podem deixar d'esmentar la col·lecció de la revista setmanal *Carnet del Sardanista*, de la qual Bou ens ha deixat uns 1.000 exemplars aproximadament, que, tot i no portar cap data, podem dir que pertanyen a la primera meitat del segle XX. Aquesta és una publicació de petit format (160/110 mm), que consta d'entre sis i deu pàgines d'informació sardanística. Els temes més presents són: els aplecs de sardanes, audicions de

sardanes, gravacions de sardanes, festes majors, concursos de sardanes, ensenyament sardanístic, etc.

Molt sovint, entre la publicitat dels aplecs sardanístics, també hi consten les sardanes que es tocaven, la qual cosa dóna una considerable informació sobre les sardanes més de moda i les cobles que actuaven en l'època. Hem de dir, però, que la revista ens parla bàsicament de les activitats sardanístiques de Barcelona i rodalies. En segon terme, la revista també ens aporta algun apunt biogràfic sobre compositors, lletres de sardanes, poemes, personatges literaris o altres aspectes de la cultura popular.

Dins aquest destacable fons d'hemeroteca també es conserven uns setanta números de l'anomenat *Cadi "Cartelera de Audiciones y Datos de Interés"*, de l'any 1959 al 1961, amb una informació molt similar a la descrita anteriorment, i també uns 65 números de l'anomenada *Guia del Sardanista*, de l'any 1946 al 1949.

Per últim, també hem d'esmentar una caixa amb revistes i retalls de premsa que tenen a veure amb la biografia de Bou, com per exemple articles sobre el seu treball com a compositor, o els múltiples homenatges que se li feren.

Dos exemplars de la revista *Carnet del Sardanista*

Juntament amb això, el fons també consta d'un important nombre d'objectes personals, en destaca el seu piano de paret, una flauta travessera, llibres d'homenatges, medalles, diplomes, etc.

Fons de Josep Pi i Pasqual (1873-1944)

Fons donat pel doctor Jaume Pi i Figueras el 1986.

Josep Pi va començar els seus estudis de música de la mà del seu pare, que tocava la tenora i el flautí. Josep va començar a tocar el fiscorn i, en segon lloc, el contrabaix i el piano. Més tard, fou deixeble del mestre Carreras Dagas. De jove va entrar a formar part d'una banda militar a Lleida, on va començar a compondre les seves primeres peces de música popular. Després va seguir estudis de composició i harmonia al Conservatori del Liceu.

El 1897 tornà a Pals, on seguí component ballables, música religiosa i coral. Com a excel·lent solista de fiscorn, va ser contractat per la cobla Els Montgrins, que aleshores dirigia Pere Rigau, "Barretó". Hi actuà durant dos anys. Després es va dedicar a la composició i a l'ensenyament. Foren deixebles seus compositors de sardanes com Eliseu Carbó de Palamós, Joaquim Vallespi i Vicenç Bou, entre d'altres.

Com a compositor es dedicà preferentment a fer ballables, de les quals en tenim més de 250. A l'arxiu es conserva el següent fons: 32 valsos, 25 masurques, 20 xotis, 17 valsjotes, 22 danses, 13 polques, 7 pasdobles, 6 foxtrots, 6 rigodons, 14 pericons i, en menor quantitat, ballables com tangos, *javes*, *one-step*, etc., peces que s'executaven en envelats de festa major.

També són importants les seves sardanes, de les quals es conserven unes seixanta, pràcticament el total de la seva col·lecció.

A part d'aquest repertori, també va escriure música de concert per a l'orquestra popular d'onze instruments, de les quals conservem a l'arxiu sis fantasies per a fiscorn i orquestra, una fantasia per a flautí i una per a clarinet. Per últim, cal esmentar la seva

música coral, de la qual es conserven caramelles, estudiantines i cançons diverses. Sabem també que va compondre una missa per a 3 veus, cor i orquestra, la qual, però, no s'ha conservat.

Fragment del xotis *Camí de flors* de Josep Pi

Fons de Salvador Dabau i Caussà (1909-2002)

Salvador Dabau, nascut a Vilajuïga l'any 1909, després de rebre una important formació musical a l'Escolania de Montserrat i haver estudiat la carrera de mestre a l'anomenada Escola Normal de Mestres de Girona, va arribar l'any 1934 a la nostra vila per dedicar-se a la seva feina com a pedagog i músic.

Abans de la guerra va formar el famós quintet Dabau, integrat per cinc violins, i paral·lelament va seguir la seva feina com a mestre a l'escola, ensenyant als seus alumnes no només cultura general, sinó també cançons i danses, fet que es troba reflectit entre el fons que ens ha deixat.

Per donar un exemple de les seves classes de religió ens resta una cançó per a veu i piano titulada *Los diez mandamientos*, que formava part del llibre titulat *Rítmica catequística*, i del qual només ens ha quedat aquesta obra. Probablement era una

manera musical de fer aprendre als nens els manaments, els sacraments o les virtuds teologals.

Aquest fons va ser donat el 1991 pel propi autor. Conté un total de 45 partitures amb un repertori força heterogeni.

D'entre les obres conservades a l'arxiu, en destaquem les següents: la sarsuela en tres actes *El monje de los naufragos*, cançons per a veu i piano, caramelles, el ballet per a piano *Los tres besos*, l'opereta infantil *Pulgarcito*, del 1951, i la *Missa a la Verge del Pilar*, composta al front republicà l'any 1938 i estrenada a Torroella el 1942. També el fons conté obres d'altres compositors, sobretot peces de J.A. Clavé i Enric Morera.

Tal com es pot observar, aquest és un fons derivat de la seva carrera artística com a pedagog i com a impulsor d'importantes iniciatives musicals, com el Quintet Dabau i un conjunt coral format després de la Guerra Civil. Com a prova d'aquesta massa coral, el fons conserva el document titulat *Reglamento/ para el régimen y administración/ de la sociedad coral/ El Montgrí*, probablement procedent de la coral que va formar els anys 40.

Fons de Pere Rigau (1868-1909)

Aquest fons va ser donat a l'arxiu l'any 2002 per Rogeli Lloveras Rigau i altres familiars.

Pere Rigau, tot i morir relativament jove -40 anys-, va ser un compositor molt prolífic, tal com es pot observar pel seu extens nombre d'obres.

El nombre de sardanes compostes ens demostra la facilitat que tenia per a la seva composició, i com a expert flabiolista, en moltes de les seves obres fa sobressortir aquest instrument amb fragments d'un gran virtuosisme, que demostren la seva estètica romàntica, present ja a principi del segle XIX amb instruments com el piano i el violí.

Del seu fons es conserven aproximadament unes 335 sardanes i una vintena de peces escrites per a instruments de cobla. En destaquen, per exemple, sis fantasies, la majoria per a violí i inspirades en les òperes, com *L'hebreu*, *Rigoletto* o *El trobador*.

També trobem en aquest fons una desena de danses, com americanes, masurques, danses, xotis, algunes caramelles i una estudiantina. Per últim, Rigau també ens ha deixat dues misses, una gairebé completa per a tres veus i orquestra i una altra de la qual només es conserva un instrument, el clarinet.

Com a última part d'aquest fons, no hem de deixar d'esmentar una trentena d'obres manuscrites d'altres compositors del mateix gènere. Conté sardanes de Josep Serra, Vicenç Bou, Enric Sans, Joaquim Vallespí i també algunes obres del seu germà Rogeli Rigau.

Altres fons musicals

A inicis dels anys 90, Joventuts Musicals de Torroella va promoure la investigació de diversos guitarristes catalans dels segles XIX i XX. Fruit d'aquesta iniciativa va arribar a l'arxiu de Torroella, l'any 1992, el treball de recerca de l'investigador i guitarrista de Terrassa Josep M. Mangado i Artigas.

Fragment de la sardana
L'andarina de Pere Rigau

Aquest treball, titulat *Josep Ferrer. Guitarrista, compositor i pedagog (1835-1916)*, ens aporta per primera vegada una extensa informació sobre la biografia i la trajectòria artística d'aquest excel·lent compositor¹, nascut probablement a Torroella.

Aquest treball ens aporta una detallada informació sobre les obres editades, obres impreses i els manuscrits que es conserven d'aquest compositor (a l'arxiu hi ha un seguit de fotocòpies sobre les obres completes per a guitarra de Josep Ferrer).

Josep M. Mangado també ens va deixar com a fruit de la seva recerca un catàleg d'un altre dels guitarristes del segle XIX, veí de Torroella. Es tracta de Josep Costa i Hugas, del qual només es conserven sis obres originals i dues transcripcions, la majoria de les quals es troben a la Biblioteca de l'Orfeó Català. Com en l'obra de Ferrer, Mangado va lliurar a l'arxiu les fotocòpies de les edicions d'aquestes obres.

Deixem, doncs, per acabada aquesta breu síntesi sobre el fons musical d'aquest arxiu, que no deixa de ser el principi de futures investigacions sobre aquests fons de valor incalculable i formen part del patrimoni musical del nostre país, que cal donar a conèixer.

Marta Grassot i Radresa

Nota

¹ No hem d'oblidar, però, l'article publicat al *Llibre de la Festa Major* de l'any 1990 escrit per Santi Figueras –professor de guitarra del Conservatori de Terrassa–, el qual ens fa les primeres aportacions sobre la vida i obra de Josep Ferrer.